

Якименко Діана Вікторівна

*студентка 3-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ВИКОРИСТАННЯ «СИРІТСЬКИХ ТВОРІВ»: ПИТАННЯ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ

У зв'язку з швидкими темпами розвитку цифрових технологій дедалі більшої популярності набуває розповсюдження авторських творів у цифровій формі, а також надання безперешкодного доступу до творів за допомогою мережі Інтернет. Легкість копіювання та передачі інформації, анонімність учасників обміну інформацією в Інтернеті поставили перед законодавством та юридичною наукою надзвичайно складні питання, відповіді на які і досі не знайдені.

Трапляються випадки, коли твір публікується, але без вказування автора або автор залишається невідомим. Часто саме такі твори використовують інші особи видаючи за свої, або не вказуючи посилання, просто не знаючи чия це робота. Такі твори прийнято називати сирітськими. Через те, що в сучасному цифровому світі дуже поширеним є «піратське» копіювання творів з ліцензованим доступом, твори авторів, спадкоємців або правоволодільців яких фізично неможливо знайти, а значить і немає можливості прийняти однозначне рішення про правомірність використання, перейшли в суспільне надбання [4]. *Сирітськими творами називають авторські роботи, стосовно яких не може бути встановлений правоволоділець, або немає можливості його знайти.*

Головною проблемою, що виникає під час використання такого виду творів є те, що його фактично нереально використовувати на законних підставах. Так, особа, яка скористалася сирітським твором, попередньо не отримавши дозволу від автора, йде на великий ризик, оскільки згодом він може з'явитися і вимагати відшкодування шкоди, пов'язаної із незаконним використанням його роботи, а також порушенням його авторського права. Але якщо враховувати такий варіант розвитку подій, то важливо наголосити на тому, що саме через такий ризик у користувачів, котрі могли б використати зазначені твори з користю (для наукових досліджень, освітніх програм), унеможливлено вільний доступ до досить важливих і актуальних матеріалів. Отож, наразі дуже важливим є пошук оптимального варіанту, задля задоволення потреб обох сторін.

Пошуком таких оптимальних варіантів науковці і юристи займаються уже досить довгий час. Однак, найбільш важливим на сьогодні актом, що регламентує обіг подібних творів, залишається, схвалена Європарламентом Директива 2012/28/EU щодо деяких випадків можливого використання сирітських творів [1]. Відповідно до цієї Директиви, правом поширення сирітських творів володіють тільки некомерційні культурні заклади, лише після спроби знайти володільця майнових авторських прав. В такому випадку доступ за таких обставин можливий лише в електронній формі. Директива окреслює певні межі і основоположні засади для розробки і прийняття законів окремими країнами-членами Євросоюзу.

Директивою 2012/28/EU виробляється законодавча база для легалізації і полегшення оцифровки і поширення сирітських творів. Окрім того, у Директиві 2012/28/EU упорядковано механізм з засвідчення сирітського твору в різних країнах-членах, що надало можливість транскордонного доступу до контенту для всіх жителів ЄС, а також дозволило чітко визначити випадки дозволеного використання сирітських творів на внутрішньому ринку Європи [2]. Прийняття даної Директиви 2012/28/EU є надважливим заходом, спрямованим на недопущення існування сирітських творів в перспективі в цілому, адже регламентує визначену процедуру реєстрації авторських прав [3]. Зокрема, суттєвим поштовхом для наукових досліджень є відкриття електронних бібліотек, оскільки вони полегшують пошук інформації і дають впевненість, що авторські права не будуть порушуватися при використанні твору.

У разі, якщо буде існувати певна система, в якій буде упорядковано значну масу ось таких сирітських творів, а також буде створено належні умови і певні стандарти щодо їх використання, то порідшає кількість випадків неправомірного використання творів або ж привласнення чужих. У осіб, які дійсно бажають використати твори задля наукового дослідження або винахідницької діяльності, виникне реальна можливість це зробити, без страху нести згодом відповідальність за використання чужого твору, у випадку появи автора.

Зараз, в умовах воєнного стану, коли задля підняття бойового та патріотичного духу створюється величезна кількість віршів, пісень та інших творів, нерідко авторство невідоме або ж анонімне. Саме тому тема використання ось таких «сирітських творів» буде завжди актуальною і потребує певного врегулювання.

Враховуючи все вищесказане, доцільним було б створити певні узагальнені стандарти обліку і легального використання подібної інформації, зокрема, сирітських творів. Для цього треба забезпечити достатню нормативно-правову базу, враховуючи науково-технічний прогрес і активність обігу подібних творів.

Список використаних джерел

1. Directive 2012/28/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 on certain permitted uses of orphan works. URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:299:0005:0012:EN:PDF>.
2. Мамчур Л., Ситцевой В. Співвідношення понять «сирітський твір» і «твір, що перейшов у суспільне надбання» в сучасному авторському праві. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2021. № 5. С. 13-24.
3. Піхурець О. В. и др. Проблеми використання «сирітських творів». *Проблеми цивільного права та процесу: тези доп. учасників наук.-практ. конф., присвяч. світлій пам'яті ОА Пушкіна*, 19–20 трав. 2017 р. МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; Харків. обласний осередок Всеукр. громад. орг.»Асоціація цивілістів України». Харків: ХНУВС. 2017. С. 201-204.
4. Штефан О. О. Правовий режим використання сирітських творів. *Міжнародний науковий журнал Інтернаука*. 2017. №. 2 (2). С. 184-191.

Науковий керівник: к.ю.н, доцент Спасова К. І.

Байталюк Дарія Русланівна,
аспірант кафедри цивільного права НУ «ОЮА»

ВИЗНАЧЕННЯ ПЕРСПЕКТИВНИХ НАПРЯМКІВ КРАУДФАНДИНГУ ТА ПОТЕНЦІЙНІ ЗАСАДИ ЇХ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Значним потенціалом для української економіки характеризується спільне інвестування нерухомості за допомогою цифрових інструментів. Враховуючи, що даний ринок є новим для України, цікавішими та ілюстративнішими виглядають приклади іноземних держав.

Ще у середині XX століття в США були створені так звані REIT (Real Estate Investment Trust), інвестиційні фонди нерухомості, які за рахунок колективних інвестицій набували права на нерухомість або вкладали зібрані кошти в девелопмент. REIT працювали за схемою